

cente, quantum ad presentem statum, in quo & peccare possumus, & proficere nobis, & aliis; sed in futuro quando erit terminus viae, omnino poena tolleretur per virtutem passionis Christi.

Ad primum ergo dicendum, quod poena temporalis inungitur vel ut satisfactoria; & hoc sive ut aliquis passioni Christi (1) per imitationem conformetur, unde ubi est conformitas per sacramentum baptismi, non inungitur aliqua poena satisfactoria; vel etiam inungitur ut medicina praeservans, vel promovens, & non tamquam debita.

Et per hoc patet etiam solutio ad secundum.

Ad tertium dicendum, quod sicut causalitas justificationis attribuitur resurrectioni quantum ad terminum ad quem, passioni autem quantum ad terminum a quo; ita glorificationis causalitas attribuitur resurrectioni quantum ad gloriam quae dabitur, sed passioni quantum ad poenales quae tolluntur.

Ad quartum dicendum, quod in causis quae agunt ex ordinatione sapientiae, non est necessarium quod posita causa statim ponatur effectus; sed tunc effectus ponitur, quando sapientiae ordo requirit: & taliter agit passio Christi.

ARTICULUS IV.

Utrum Christus debeat dici redemptor ratione praedictae liberationis.

III. P. quest. XLVIII. art. 4. & 5.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod ratione praedictae liberationis Christus non debeat dici redemptor. Redemptio enim emptionem significat iteratam. Sed Christus nos nunquam alias emerat. Ergo nec redimere dicendus est ex hoc quod nos liberavit.

2. Praeterea. Nullus quod suum est emit, nisi forte solvendo pretium ei qui injuste detinebat; sed diabolus injuste nos detinebat: ei autem Christus proprii sanguinis pretium non solvit. Ergo nullo modo nos redemit.

3. Praeterea. Ab eo qui aliquid usurpavit, non oportet quod suum est emere, sed violenter auferre, si facultas adsit. Sed Christo nos liberandi de potestate diaboli facultas non defuit. Ergo non liberavit nos per modum emptionis.

Sed contra. Apocal. IV. 9. (2) dicitur Christo: *Redemisti nos Deo in sanguine tuo.* Ergo ipse est redemptor.

Praeterea. Ubi quae est aliqua commutatio, ibi videtur emptio. Sed in passione Christi fuit quaedam commutatio: quia accepit mortem, & largitus est vitam. Ergo fuit ibi emptio.

QUESTIUNCULA II.

1. Ulterius. Videtur quod non solus Filius sit dicendus redemptor. Ejus enim est redimere cuius est pretium dare. Sed Deus Pater dedit nobis Filium in pretium redemptionis: Galat. IV. 4. *Misit Deus Filium suum. . . factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret.* Ergo Deus Pater redemit.

2. Praeterea. Ejus est redimere ab hoste cuius est hostem vincere. Sed Christus per potentiam quam habet simul cum Patre, hostem qui nos detinebat vicit. Ergo Pater nos redemit.

(1) Al. per mutationem. (2) Al. dicitur de Christo postponatur auctoritati. (3) Al. hujus. (4) Vulgata: *Non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis de vana vestra conversatione patrum traditionis; sed pretio sanguine quasi agni immaculati, Christi.* (5) Al. deest redimit.

3. Praeterea. Omne hominem significans effectum in creatura, est commune toti Trinitati. Sed redemptor est (3) huiusmodi. Ergo.

Sed contra. Redempti sumus per passionem Christi: I. Petr. I. 18. (4) *Redempti estis pretioso sanguine agni.* Sed solus Filius passus est. Ergo solus Filius nos redemit.

Praeterea. Ad hoc incarnatus est, ut nos redimeret. Solus autem Filius incarnatus est. Ergo ipse est redemptor.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam questionem, quod per peccatum primi parentis totum humanum genus alienatum erat a Deo; ut dicitur Ephes. II. non quidem a potestate Dei, sed a visione faciei Dei, ad quam filii, & domestici admittuntur: & iterum in potestatem diaboli usurpantis deveneramus, cui consentiendo homo se subdidit, quantum in ipso erat, quamvis de jure non posset: quia suus non erat, sed alterius. Et ideo per suam passionem Christus duo fecit: liberavit enim nos a potestate hostis, vincendo ipsum per contraria eorum quibus hominem vicerat, scilicet humilitatem, obedientiam, & austeritatem poenae, quae delectationi cibi veritatis opponitur: & iterum, satisfaciendo pro culpa, Deo conjunxit, & domesticos Dei, & filios fecit. Unde ista liberatio duas rationes habuit emptionis: in quantum enim a potestate diaboli eripuit, dicitur nos redemisse, sicut Rex regnum occupatum ab adversario, per laborem certaminis (5) redimit; in quantum vero Deum nobis placavit, dicitur nos redemisse, sicut pretium solvens suae satisfactionis pro nobis, ut a poena, & peccato liberemur.

Ad primum ergo dicendum, quod iteratio importata per praepositionem, non refertur ad actum emptionis, quasi alias empti fuerimus; sed ad terminum actus, quia alias sui fueramus in statu innocentiae. Emere enim est aliquid suum facere. Vel dicendum, quod dicitur redemptio habito respectu ad illam venditionem qua nos diabolo per consensum peccati vendideramus; a qua venditione haec emptio secunda est.

Ad secundum dicendum, quod pretium sanguinis sui non diabolo, sed Deo obtulit, ut pro nobis satisfaceret. A diabolo autem nos per victoriam suae passionis eripuit, ut dictum est.

Ad tertium dicendum, quod quamvis diabolus nos injuste usurpaverit, nos tamen in ejus potestatem devenimus ex quo ab eo victi sumus, & ideo oportuit etiam ut ipse vinceretur per contraria eorum quibus vicit: non enim violenter vicit, sed ad peccatum fraudulenter inducens.

SOLUTIO II.

Ad secundam questionem dicendum, quod effectus redemptionis potest attribui causae proximae, & causae remotae. Si attribuatur causae proximae, sic Christus nos redemit per ea quae in humana natura fecit, & sustinuit; quibus & Patri satisfecit pro omnibus hominibus, & hostem vicit, ejus tentationibus resistendo. Si autem referatur ad causam primam, & remotam, sic attribuitur toti Trinitati; in quantum tota Trinitas acceptavit nostram redemptionem.

QUESTIUNCULA III.

1. Ulterius Videtur quod non soli Christo convenit esse mediatorem. Ille enim est mediator qui inter nos & Deum pacem facit. Hic autem est Spiritus Sanctus, qui est amor, quo Deus nos diligit, & in quo nos Deum diligimus, quantum ad charitatis donum, in quo ipse nobis datur. Ergo videtur quod Spiritus Sanctus debeat dici mediator.

2. Praeterea. Medium est quod convenit cum extremis. Sed daemones conveniunt cum Deo in hoc quod sunt immortales, nobiscum autem in hoc quod sunt miseri. Ergo daemones sunt mediatores, non solum Christus.

3. Praeterea. Angeli beati conveniunt etiam nobiscum, & cum Deo: cum Deo quidem, in quantum sunt immortales, & beati; nobiscum vero, in quantum sunt creaturae. Ergo & ipsi sunt mediatores.

4. Praeterea. Dionysius probat in IV. cap. cael. Hierar. quod divinae illuminationes non deferuntur ad nos nisi mediantibus Angelis. Ergo ipsi sunt mediatores.

5. Praeterea. Sacerdos est medium inter Deum & populum: & similiter alii sancti, in quantum pro peccatoribus intercedunt. Ergo non solum Christus est mediator.

Sed contra. Officium mediatoris est reconciliare discordes. Sed solus Christus solvit inimicitias quae erant inter nos & Deum: Coloss. I. Ergo ipse solus est mediator.

Praeterea. Ex hoc dicitur mediator, quia pro nobis satisfecit. Sed solus Christus pro humana natura satisfecit. Ergo ipse solus est mediator.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam questionem, quod dilectio Dei ad nos secundum effectum indicatur. Cum enim ipse, quantum in se est, ad omnes aequaliter se habeat, secundum hoc aliquos dicitur diligere secundum quod eos suae bonitatis participes facit. Ultima autem, & completissima participatio suae bonitatis consistit in visione essentiae ipsius, secundum quam ei convivimus socialiter, quasi amici, cum in ea suavitate beatitudo consistat. Unde illos dicitur simpliciter diligere quos admittit ad dictam visionem vel secundum rem, vel secundum causam, sicut patet in illis quibus dedit Spiritum Sanctum quasi pignus illius visionis. Ab hac igitur participatione divinae bonitatis, scilicet a visione essentiae ipsius, homo per peccatum amotus erat; & secundum hoc homo dicebatur privatus Dei dilectione. Et ideo in quantum Christus per passionem suam satisfaciens pro nobis ad visionem Dei homines admitti impetravit, secundum hoc dicitur nos Deo reconciliasse.

Ad primum ergo dicendum, quod omnes creaturas diligit quantum ad aliquem modum, quo communicat eis bonitatem suam; sed illas dicitur simpliciter diligere quibus seipsum videndum communicat. Joan. XIV. 21. *Ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.*

Ad secundum dicendum, quod sicut Deus dicitur diligere creaturas quando jam sunt, in quantum eis actu suam bonitatem communicat, quas ante

nam, & Filium dedit nobis redemptorem, in quantum per virtutem Divinitatis habuit passio efficaciam ad satisfaciendum pro toto genere humano. Sed quia ille proprie dicitur emere qui emptionis pretium solvit, magis quam ille qui emptorem mittit; ideo proprie loquendo dicitur Christus tantum redemptor; quamvis etiam tota Trinitas possit dici redemptor.

Et per hoc patet solutio ad utramque partem.

ARTICULUS V.

Utrum Christus reconciliaverit nos Deo.

III. P. quest. XXVI. art. 1.

Ad quintum sic proceditur. Videtur quod Christus non reconciliaverit nos Deo; quod mediatoris est officium. Nullus enim reconciliatur diligenti, sed odienti. Sed Deus Pater nos diligebat: quia ipse diligit omnia quae sunt, & nihil odit eorum quae fecit: Sapient. XI. Ergo Christus nos ei non reconciliavit.

2. Praeterea. Joan. III. 16. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.* Ergo magis amor Patris est causa passionis quam e converso; & ita videtur quod per mortem Christi non simus Deo reconciliati.

3. Praeterea. Math. XXI. dicitur, quod homo rex cujus filium cultores vineae occiderant, veniens perdidit homicidas illos; & per illum hominem significatur Deus Pater, cujus Filius occisus est (1) Ergo per mortem Christi sunt inimicitiae magis auctae quam ablatae.

Sed contra. Rom. V. 10. *Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus.*

Praeterea. Per satisfactionem Deo reconciliamur. Sed Christus per passionem suam pro nobis satisfecit. Ergo nos Deo reconciliavit.

QUESTIUNCULA II.

1. Ulterius. Videtur quod ipse non sit mediator secundum humanam naturam. Non enim est idem extremum, & medium. Sed humana natura est extremum istius reconciliationis quae fit hominis ad Deum. Secundum ergo quod homo, Christus non est mediator.

2. Praeterea. Medium compositum est ex extremis. Sed compositum ex humana natura, & divina non est in Christo nisi persona. Ergo non ratione humanae naturae, sed ratione compositae personae est mediator.

3. Praeterea. Secundum hoc est mediator secundum quod nos Deo conjunxit. Sed non potuisset nos Deo conjungere, nisi in quantum est Deus. Ergo secundum quod Deus, est mediator.

Sed contra. Mediator non est unum cum his inter quos mediat. Sed Christus, secundum quod Deus, est unum cum Patre, Joan. XI. Ergo secundum quod Deus, non est mediator.

Praeterea. Secundum hoc est mediator secundum quod est redemptor. Sed redemit nos secundum humanam naturam. Ergo & secundum ipsam est mediator.

In III. Sent. Tom. III.

(1) Addit Nicolai: (ut Hieronymus in Matth. XXI. Chrysost. homil. LXXIX. in Matth. & homil. XLVII. operis imperfecti, & Hilarius can. XXI. interpretantur.)

quam essent, dilexit secundum propositum communicandi eis suam bonitatem; ita etiam dicitur Deus homines dilexisse, secundum propositum communicandi, vel concedendi hominibus suam visionem: ex qua dilectione Filium dedit. Sed per mortem Filii dilexit eos, quasi actualiter ad visionem sui admittens, remoto impedimento quod eos à visione Dei impediabat.

Ad tertium dicendum, quod ex parte illorum qui occiderunt Christum, non fuit aliquid quod misericordiam provocaret, sed magis iram; sed ex parte Christi, qui pro nobis mortem sustinuit, fuit immensa charitas, quæ fecit passionem ex parte patientis Deo acceptam: & sic per ipsam sumus reconciliati.

SOLUTIO II.

Ad secundam quæstionem dicendum, quod in medio est duo considerare, scilicet rationem quare dicatur medium, & actum medii. Dicitur autem aliquid medium ex hoc quod est inter extrema. Actus autem medii est extrema conjungere. Mediator igitur dicitur aliquis ex hoc quod actum medii exercet conjungendo disjunctos. Non potest autem actum medii exercere nisi aliquo modo natura medii in ipso inveniatur, ut scilicet sit inter extrema. Esse autem inter extrema convenit quantum ad duo; scilicet quantum ad hoc quod medium participat utrumque extremorum; & secundum ordinem, in quantum est sub primo, & supra ultimum: & hoc exigitur ad rationem medii proprie dicti: quia medium dicitur secundum respectum ad primum, & ultimum, quæ ordinem dicunt. Christo autem secundum humanam naturam hæc tria conveniunt. Ipse enim secundum humanam naturam pro hominibus satisfaciens, homines Deo conjunxit: ipse etiam ab utroque extremorum aliquid participat, in quantum homo; à Deo quidem beatitudinem, ab hominibus autem infirmitatem: ipse etiam in quantum homo, supra homines fuit per plenitudinem gratiarum, & unionem, & infra Deum propter naturam creatam assumptam. Et ideo, proprie loquendo, ratione humanæ naturæ est mediator. Ratione autem compositæ personæ potest etiam dici mediator quantum ad duas dictarum conditionum, scilicet in quantum conjunxit homines Deo, & in quantum utrique extremorum communicat in natura plenarie, non participative; sed tertia conditio deficit, quia secundum personam non fuit minor Patre. Sed quantum ad divinam naturam nullo modo competit sibi ratio mediatoris: quia secundum divinam naturam, neque est inter extrema participative, neque secundum ordinem, neque iterum conjungit ut causa proxima, sed ut causa prima, ut dictum est.

Ad primum ergo dicendum, quod humana natura, prout est in Christo, non est extremum, quia ipsa non eget reconciliatione, cum in ipsa peccatum non sit.

Ad secundum patet solutio per id quod dictum est.

Ad tertium dicendum, quod quamvis nos Deo conjungere non potuisset, nisi Deus fuisset, quia humana natura ex divina sibi conjuncta in persona majorem efficaciam habebat; tamen satisfactionem, qua Deo reconciliati, & conjuncti sumus, non exhibuit nisi per humanam naturam: & ideo secundum ipsam est proxima causa conjunctionis.

SOLUTIO III.

Ad tertiam quæstionem dicendum, quod quantum ad hanc reconciliationem qua humana natura reconciliata est Deo, solus Christus est mediator: quia in ipso solo est reperire condiciones mediatoris prædictas.

Ad primum ergo dicendum, quod Spiritus Sanctus quamvis jungat sicut causa prima, non tamen est medium inter extrema, nec conjungens proximum: & ideo non est, proprie loquendo, mediator.

Ad secundum dicendum, quod dæmones communicant cum Deo in immortalitate, nobiscum autem in miseris: unde ad hoc se medios interponunt ut nos ad immortalitatem, & æternam miseriam adducant; & hoc faciunt, à Deo nos sejungendo, & non conjungendo. Et quia recedendo ab uno primo invenitur multitudo; ideo ipsi non sunt unus, sed plures medii, non mediatores, sed separatores. Christus autem cum Deo habuit communem beatitudinem, nobiscum autem mortalitatem: & ideo ad beatitudinem nos ducit æternam, mortalitatem quam habuit ad tempus consumpta: & hoc est quod dicit Augustinus IX. de Civ. Dei.

Ad tertium dicendum, quod Angeli sunt beati, & immortales: unde non conveniunt nobiscum in hoc quod à nobis amovendum est per actum mediatoris: non enim ad hoc datur mediator, ut faciat nos non esse creaturas. Et ideo quamvis conveniant nobiscum in hoc quod sunt creaturæ, non tamen competit eis ratio mediatoris.

Ad quartum dicendum, quod illud quod Angeli nobis à Deo deferunt, quasi medii inter nos & Deum, non est hoc per quod Deo conjungimur: quia gratia non est nobis ab Angelis, nec satisfactio; sed illa transfusio conjunctionem præsupponit, vel eam preparat: & ideo ipsi non sunt mediatores, sed eorum officium sequitur, vel disponit ad officium mediatoris; & ideo ipsi sunt ministri mediatoris.

Ad quintum dicendum, quod aliquis sanctorum non potest esse mediator, conjungens totam humanam naturam Deo, quamvis unam specialem personam Deo possit conjungere: non quidem merendo ei gratiam ex condigno, sicut Christus fecit, sed ex congruo tantum, inducendo ad bonum.

EXPOSITIO TEXTUS.

Morte quippe sua uno verissimo sacrificio quid quid culparum erat... Christus extinxit. Hic est tertius modus quo per passionem à peccatis liberamur: duo enim prius positi pertinent ad efficientiam justificationis ex parte nostra; hic autem pertinet ad sufficientiam ex parte sua: quia sua satisfactio fuit sicut quoddam sacrificium ad delendum omnia peccata, quantum in se est, sufficiens.

Culparum chyrographa. Chyrographum dicitur à chyros, quod est manus, & graphos, quod est scriptura; quasi manualis scriptura, quæ memoriam debitorum facit, & obligationem ad solvendum. Dicuntur autem chyrographa nostrorum peccatorum per mortem Christi deleta, in quantum memoria nostrorum delictorum amota est, secundum quod Deus eorum non recordatur ad puniendum, vel in quantum obligatio pœnæ, sive reatus amotus est.

In baptismo penitus laxatur. Contra. Requiritur gemitus interior. Dicendum, quod non requiritur in quan-

quantum est pœna; sed in quantum consequitur ex displicentia veteris vitæ; cujus si non pœniteat, non potest novam vitam inchoare, sed victus abscedit.

Implevit illa sacramenta. Sacramentum hic dicitur, non sacrum signum, sicut baptismus, & hujusmodi, sed sacrum secretum, sicut passio, incarnatio, & hujusmodi.

Si ergo Christus secundum vos, o heretici, unam

tantum habet naturam, unde medius erit? Hæc sunt verba (1) Vigilli, qui ponit Christum mediatorem ratione personæ compositæ, ut dictum est. Possumus tamen dicere, quod si haberet humanam naturam tantum, secundum illam non esset sufficiens mediator: quia non haberet unde satisfaceret pro tota natura humana, sicut nec alii qui sunt puri homines.

DISTINCTIO XX.

Quod alio modo potuit liberare hominem, & quare potius isto.

Si vero quæritur, utrum alio modo posset Deus hominem liberare quam per mortem Christi; dicimus, & alium modum fuisse possibilem Deo, cujus potestati cuncta subjacent, sed nostræ miseræ sanandæ convenientiorem modum alium non fuisse, nec esse (2) oportuisse. Quid enim mentes nostras tantum erigit; & ab immortalitatis desperatione liberat, quam quod tanti nos fecit Deus ut Dei Filium immutabiliter bonus, in se manens quod erat, & à nobis accipiens quod non erat, dignatus est nostrum inire consortium, ut mala nostra moriendo perferret? Est & alia ratio, quare isto potius modo quam alio liberare voluit: quia sic justitia superatur diabolus, non potentia. Et quomodo id factum sit, explicabo ut poterō. Quadam justitia Dei in potestatem diaboli traditum est genus humanum, peccato primi hominis in omnes originaliter transeunte, & illius debito omnes obligant. Unde omnes homines ab origine sunt sub principe diabolo: unde Apostolus Ephes. iv. 3., Erasmus natura filii iræ: "natura scilicet ut est depravata peccato, non ut est recta creata ab initio. Modus autem ille quo traditus est homo in diaboli potestatem, non ita debet intelligi, tamquam Deus hoc fecerit, aut fieri jusserit; sed quod tantum permisit, juste tamen. Illo enim deserente peccantem, peccati auctor illico invasit. Non tamen Deus continuit in ira sua miserationes suas, nec hominem à lege suæ potestatis emisit, cum in diaboli potestate esse permisit: quia nec diabolus à potestate Dei est alienus, sicut nec à bonitate. Nam qualicumque vita diabolus, vel homo non subsisteret, nisi per eum qui vivificat omnia. Non ergo Deus hominem deseruit, ut non se illi exhiberet Deum, sed inter mala pœnalitatem etiam malis multa præstitit bona. Et tandem hominem quem commissio peccatorum diabolo subdidit, remissio peccatorum per sanguinem Christi data, à diabolo eruit; ut sic justitia vinceret diabolus, non potentia.

Qua justitia sit victus diabolus.

SED qua justitia? Jesu Christi. Et quomodo victus est ea? Quia in eo nihil dignum morte inveniens, occidit eum tamen. Et utique justum est ut debitores quos tenebat, liberi dimittantur, in eum credentes quem sine ullo debito occidit. Ideo autem potentia vincere noluit, quia diabolus vitio perversitatis suæ, amator est potentæ, & desertor, oppugnatoremque justitiæ, in quo homines eum magis imitantur, qui neglecta, vel etiam perosa justitia, potentæ magis student, ejusque adeptione lætantur, vel cupiditate inflammantur. Ideoque placuit Deo ut non potentia, sed justitia vincens, hominem erueret, in quo homo eum imitari disceret. Post vero in resurrectione secuta est potentia, quia revixit mortuus, numquam postea moriturus. Sed nonne jure æquissimo vinceret diabolus, si potentia tantum Christus cum illo agere voluisset? Utiq; Sed postposuit Christus quod potuit, ut prius ageret quod oportuit. Justitia ergo humilitatis hominem liberavit, quem sola potentia æquissime liberare potuit.

De causa inter Deum, & hominem, & diabolum.

Si enim tres illi in causam venirent, scilicet Deus, homo, & diabolus; diabolus, & homo quid adversus Deum dicerent, non haberent. Diabolus enim de injuria Dei convinceretur: quia servum ejus, scilicet hominem, & fraudulenter abduxit, & violenter tenuit. Homo etiam injuriosus Deo convinceretur: quia præcepta ejus contempsit, & se alieno domino mancipavit. De hominis injuria etiam convinceretur diabolus: quia illum & prius fallaci promissione decepit, & post mala inferendo læsit. Injuste igitur diabolus, quantum ad se, hominem tenebat; sed homo juste tenebatur: quia diabolus numquam meruit habere potestatem super hominem; sed homo meruit per culpam pati diaboli tyrannidem. Si igitur Deus, qui utrique præerat, potentia hominem liberare vellet, sola jussionis virtute hominem poterat rectissime liberare; sed ob causam præmissam justitia humilitatis uti voluit, qui dum in carne mortali crucifixus est, justificati sumus, idest per remissionem peccatorum eruti de potestate diaboli: & ita à Christo justitia diabolus victus est, non potentia. Quomodo autem in ejus sanguine nobis peccata sint dimissa, supra expositum est.

De traditione Christi, quæ dicitur facta à Patre, à Filio, à Juda, & à Judæis.

Christus ergo est sacerdos, idemque hostia, & pretium nostræ reconciliationis, qui se in ara crucis non diabolo, sed Deo Trinitati obtulit, pro omnibus quantum ad pretii sufficientiam, sed pro electis tantum quantum ad efficientiam: quia prædestinatis tantum salutem effecit. De quo etiam legitur, quod

In III. Sent. Tom. III.

(1) Martyris, & Episcopi Tridentini Lib. V. contra Eutychen. Al. perperam Vigilanti. (2) Forte potuisse.